GEMEENTE ENSCHEDE

CULTUURNOTA GEMEENTE ENSCHEDE

CULTUURNOTA ENSCHEDE

28 september 2023

ENSCHEDE

VOORWOORD

Enschede is een stad die bruist van creativiteit, technologie en innovatie. Cultuur speelt hierin een centrale rol en verbindt ons als samenleving. In Enschede bieden we de ruimte. De ruimte om jezelf te zijn, om jezelf te verbeteren en om samen te groeien. Met een onvermoeibaar geloof in vooruitgang bouwen wij aan Enschede en onze cultuur.

Cultuur heeft een bijzondere kracht en kan vele emoties oproepen. Cultuur kan verrassen, schuren, confronteren en bevestigen. Omdat cultuur altijd in beweging is, geven wij met dit document richting aan de keuzes die invloed hebben op de toekomst. Want cultuur is niet het behouden wat je kent, maar op zoek gaan naar wat je nog niet weet. Zodat we een sterk fundament behouden en creëren waarop toekomstige generaties verder kunnen bouwen.

Onze stad is nooit klaar en cultuur is dat ook niet. Cultuur is altijd in ontwikkeling. Daarom bieden wij volop ruimte om te experimenteren. We geloven in verrassing en vernieuwing en investeren in talent. Enschede is rauw, dynamisch en eigenzinnig. Onze aantrekkingskracht is in de wijde omtrek voelbaar. In Enschede is volop ruimte voor cultuur. Met daarbij de overtuiging dat niet elke vorm van cultuur voor iedereen hoeft te zijn. Zo lang er maar voor iedereen cultuur is.

Cultuur zorgt voor een levendige samenleving en een levendige samenleving zorgt voor haar cultuur. Cultuur is goed voor onze gezondheid, economie en ons welzijn. Het is het smeermiddel dat ons verbindt. Cultuur zijn we samen. Daarom spreken wij onze oprechte dank uit aan de hele culturele sector en aan iedereen die een bijdrage heeft gedaan aan de totstandkoming van deze cultuurnota. Vele participatiesessies, die telkens druk werden bezocht, hebben waardevolle inzichten geboden. Dankzij deze inbreng en kritische geluiden brengen we cultureel Enschede samen verder. Deze nota geeft ruim baan aan ambitie, creativiteit, experiment en verwondering. Want dat is de kunst van cultuur.

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING 4

Uitgangspunten 5
Financiën 6
Begrippenlijst 8

HOOFDSTUK 1 – EEN STERK FUNDAMENT 10

Vierjarensubsidies 11
Impactgerichte monitoring 11
Investeren in vastgoed 12
Netwerkbijeenkomsten 12
Amateurkunsten 13

HOOFDSTUK 2 – EEN ONDERSCHEIDEND MIDDENVELD 15

Meerjarensubsidies 16
Culturele activiteiten 16
Handgeldloket voor makers 17

HOOFDSTUK 3 – RUIMTE VOOR EXPERIMENT 18

Cultureel vastgoedbeheer 19
Makelpunt 20
Experimenteerzones 20

HOOFDSTUK 4 – TALENTONTWIKKELING 21

Begeleiding van startende professionals 21
Toegankelijkheid van talentontwikkeling 22

HOOFDSTUK 5 – CULTUUR DICHTBIJ 23

Culturele activiteiten in de wijk 23
Cultuureducatie 24
Cultuurparticipatie 24

HOOFDSTUK 6 – EIGENZINNIG ENSCHEDE 26

Cultuurregio Twente 26
Kunst in de Openbare Ruimte 26

INLEIDING

De Enschedese cultuursector is voortdurend in beweging. In de 10 jaar sinds de publicatie van de vorige Cultuurnota, *Enschede. Culturele Hotspot van het Oosten,* heeft het culturele ecosysteem van de stad ingrijpende veranderingen doorgemaakt. De dynamische aard van de Enschedese cultuursector, die vol is van verrassende, vernieuwende en innovatieve wendingen, maakt dat het gemeentelijke cultuurbeleid toe is aan herziening: om aan te blijven sluiten bij de behoeften van onze culturele instellingen, creatieve professionals en liefhebbers, maar ook om de tomeloze energie die zich binnen de cultuursector manifesteert te ondersteunen en kanaliseren ten behoeve van de grootstedelijke ambities en doelstellingen die de gemeente Enschede nastreeft.

De Enschedese cultuursector kan berusten op een hoogwaardig en bestendig fundament, bestaande uit culture instellingen die al decennialang een vaste waarde zijn in onze stad. Door de dynamische aard van Enschede kan deze stevige basisinfrastructuur echter rekenen op een onophoudelijke stroom aan nieuwe stemmen, ideeën en initiatieven die dit fundament aanvullen, verrijken en uitdagen. De groep culturele professionals, makers en amateurkunstbeoefenaars wordt ieder jaar meer divers. Enschede kent een grote toestroom aan jonge makers, internationale studenten en expats, die het culturele veld een nieuw elan geven. Inwoners met verschillende culturele achtergronden, wijk- en dorpsbewoners en de Enschedese culturele *underground* laten een steeds duidelijkere stem horen en dragen op actieve wijze bij aan de vervolmaking van het culturele mozaïek van onze stad. Het culturele landschap wordt daarmee complexer, maar ook daadkrachtiger, verrassender en afwisselender.

Figuur 1 - Optreden WAK. Fotograaf: Erik Odink.

Met de nieuwe cultuurnota, *De Kunst van Cultuur* wil de gemeente gedurende de volgende 10 jaar aansluiten op deze nieuwe ontwikkelingen en anticiperen op de toekomst. Daarbij sluiten we aan bij beleidskeuzes vanuit de Rijksoverheid en de strategische opgaven van onze gemeente: gezamenlijk geven we kleur aan een inclusieve stad, waar talent de ruimte krijgt om te floreren. Terwijl onze grote culturele instellingen en de Enschedese basisinfrastructuur blijvend zullen worden ondersteund, gaat bijzondere aandacht uit naar de verspreiding van cultuur over de hele stad, het uitdragen en aanwenden van de maatschappelijke meerwaarde van cultuur, de ondersteuning van het culturele middenveld en de diversificatie van het cultuuraanbod. Gezamenlijk dragen deze doelstellingen het komende decennium bij aan een cultureel landschap dat past bij de identiteit van onze trotse stad en sluiten zij aan bij de belevingswereld van haar 160.000 inwoners, in al hun diversiteit.

UITGANGSPUNTEN

Op 15 mei 2023 heeft de gemeenteraad van Enschede een Nota van Uitgangspunten vastgesteld, die als basis dient voor de huidige Cultuurnota. In de Nota van Uitgangspunten zijn een zestal uitgangspunten geformuleerd, die gezamenlijk de belangrijkste doelen en ambities voor het Enschedese cultuurbeleid van de komende jaren vertegenwoordigen. Deze uitgangspunten zijn:

- Een sterk fundament: Het Enschedese cultuuraanbod wordt voortgebouwd op het sterke fundament dat reeds in de stad aanwezig is;
- Een onderscheidend middenveld: De gemeente Enschede investeert in een sterk, eerlijk en dynamisch cultureel middenveld;
- Ruimte voor experiment: De gemeente Enschede biedt fysieke en regelgevende ruimte aan vernieuwing, verrassing en experiment;
- Talentontwikkelingslijnen: De gemeente Enschede investeert in specifieke talentontwikkelingslijnen die aansluiten bij de eigenheid van Enschede;
- Cultuur dichtbij: De gemeente Enschede investeert in een divers cultureel aanbod dat voor iedereen toegankelijk is en verspreid wordt over de hele stad;
- Eigenzinnig Enschede: De gemeente Enschede investeert in een eigenwijze, rauwe en dynamische stad met een aantrekkingskracht die in de wijde omtrek voelbaar is.

FINANCIËN

Cultuurnota

De ambities en doelen die in de Cultuurnota worden geformuleerd geven voor komende 10 jaar sturing aan het Enschedese cultuurbeleid. Voor de periode 2024-2027 zijn hiervoor in de Zomernota 2023 extra middelen beschikbaar gesteld. Op basis van de 'Nota van Uitgangspunten Cultuurbeleid' is voor de komende periode van 4 jaar in totaal €4.290.000,00 gereserveerd.

ZOMERNOTA 2023

JAAR	2024	2025	2026	2027	Totaal
Cultuurnota incidentele extra **middelen (* € 1.000)**	€1.000	€1.097	€1.097	€1.097	€4.290

NB: Bij besteding van extra middelen zal gebruik gemaakt worden van een 'reserve cultuurnota' om de lasten te egaliseren binnen de jaarschijven 2024 t/m 2027.

Voor bestaand beleid is binnen de huidige begroting circa €16.000.000,00 beschikbaar voor cultuur. In het participatieproces is vastgesteld dat Enschede de basis op orde heeft. Dat betekent dat een belangrijk deel van het huidige beleid gedurende de komende jaren zal worden voortgezet. Een deel van de middelen gaat naar de bestendiging van ambtelijke capaciteit, waarmee een bijdrage wordt geleverd aan de 'menselijke maat' die de gemeente kan leveren. Daarnaast worden middelen gereserveerd om bij te dragen aan het uitvoerings-programma van de Cultuurregio Twente.

Figuur 2 - Het Wilminktheater. Fotograaf: Hermen Gerrits

Extra middelen voor nieuw beleid

Binnen het bestaande beleid heeft een herschikking plaatsgevonden waardoor er **per saldo €220.000,00 extra** is vrijgemaakt voor nieuw beleid. Daarbij gaat het voornamelijk om de huidige regeling 'Culturele Activiteiten 2014', herziening van de huidige programmabegroting en een vrijgevallen bedrag uit de vastgoedbegroting. Daarmee komt het beschikbare bedrag voor nieuw cultuurbeleid over de komende 4 jaar op (€4.290.000,00 + €220.000,00 =) €4.510.000,00.

Dit bedrag ad €4.510.000,00 wordt in de periode 2024-2027 ingezet om uitvoer te geven aan nieuw cultuurbeleid in Enschede. Om van 2024 tot 2027 invulling te geven aan de doelen en ambities zoals geformuleerd in de Nota van Uitgangspunten, wordt het nieuw beschikbare budget opgedeeld in verschillende programma's. Per jaar zijn per programma de volgende bedragen beschikbaar:

BESCHIKBARE MIDDELEN VOOR NIEUW BELEID

PROGRAMMA (* €1000)	2024	2025	2026	2027	TOTAAL
Handgeld loket	€30	€30	€55	€55	€170
Culturele activiteiten	€150	€150	€160	€160	€620
Meerjarensubsidies[1]	€469	€839	€839	€839	€2.986
Talentontwikkeling	€100	€100	€100	€100	€400
Netwerkbijeenkomsten	€15	€15	€15	€15	€60
Monitoring	€10	€10	€10	€10	€40
Makelpunt	€35	€35	€0	€0	€70
Ondersteuning Amateurkunst	€41	€41	€41	€41	€164
Totaal per jaar	€850	€1.220	€1.220	€1.220	€4.510

Tabel 1 - Beschikbare middelen voor het nieuwe cultuurbeleid

[1] Voor de meerjarensubsidies geldt dat deze middelen in één keer worden toegekend op basis van een tenderprocedure.

BEGRIPPENLIJST

Cultureel ecosysteem: Het culturele ecosysteem vormt de basis van de Enschedese cultuursector. Dit samenhangend systeem begint bij een brede basis, bestaande uit amateurkunstbeoefenaars en educatieve medewerkers die gespecialiseerd zijn in cultuuronderwijs. Daarnaast wordt het culturele ecosysteem opgebouwd uit het dynamisch en onderscheidend middenveld van de stad en het Enschedese 'topsegment', waarin zich de gemeentelijke BIS-instellingen en andere grote culturele instellingen van de stad bevinden. Het culturele ecosysteem dient als fundament voor het Enschedese culturele veld en vormt het uitgangspunt van ons nieuwe cultuurbeleid.

Amateurkunstveld: Duizenden inwoners van Enschede die in hun vrije tijd, al dan niet onder begeleiding van professionals cultuur maken en beleven vormen het amateurkunstveld van onze stad. De Enschedese amateurkunstbeoefenaars zijn verenigd in meer dan 150 groepen, op het gebied van zang, dans, theater, muziek, beeldende kunst, fotografie, video, en meer. Daarnaast kent Enschede ook een groot aantal individuele beoefenaars, zangduo's en bandjes die met talloze activiteiten onze cultuursector verrijken.

Cultureel middenveld: Het middenveld bestaat uit culturele professionals, ZZP'ers en kleine tot middelgrote organisaties uit alle disciplines, waar het accent ligt op het zelf produceren of het presenteren van cultuur. Het middenveld omvat niet onze grote culturele instellingen, BIS-instellingen of het amateurkunstveld. Het middenveld van Enschede is onze *signature dish*: zij heeft intrinsieke waarde en maakt de stad bijzonder.

Culturele basisinfrastructuur: De Enschedese culturele basisinfrastructuur bestaat uit een verzameling grote culturele instellingen die in de stad een belangrijke spilfunctie bezitten. Veel van deze instellingen bezitten niet alleen in Enschede een centrumpositie, maar bezitten eveneens een centrale positie in de regio en een nationale aantrekkingskracht. Veel instellingen in de Enschedese basisinfrastructuur ontvangen om deze reden financiële middelen vanuit de Rijksoverheid. Zij bieden Enschede een cultuuraanbod van hoge kwaliteiten en landelijke betekenis.

Cultuureducatie: Cultuureducatie heeft als belangrijk doel om zoveel mogelijk kinderen in aanraking te brengen met verschillende vormen van cultuur, waarbij niet alleen wordt ingezet op cultuurbeleving, maar ook op cultuurparticipatie. Naast kinderen bewust te maken van de intrinsieke waarde van cultuur, is cultuureducatie tegelijkertijd een middel dat kinderen in belangrijke mate ondersteund bij het ontwikkelen van 21ste-eeuwse vaardigheden, een maatschappelijk bewustzijn en andere persoonlijke vaardigheden.

Talentontwikkeling: Investeren in talentontwikkeling betekent dat binnen ons culturele ecosysteem de juiste randvoorwaarden en faciliteiten aanwezig zijn, die inwoners in staat stelt om zich verder te ontwikkelen in specifieke culturele disciplines en genres. Een talentontwikkeltraject is compleet wanneer een persoon zich binnen één traject kan ontwikkelen van beginner tot volleerd cultureel professional.

Creatieve broedplaats: Een creatieve broedplaats is een (fysieke of virtuele) werk- en/of expositieplek of -platform: voor (jonge, beginnende) creatieve makers, creatieve ondernemers of maatschappelijke organisaties; waar een innovatieve, inspirerende omgeving wordt gefaciliteerd waar nieuwe ideeën ontstaan; die gericht is op samenwerking, kruisbestuiving en interdisciplinariteit; waar een community kan ontstaan die niet primair gericht is op commercieel succes.

Underground: De Enschedese Underground omvat een breed spectrum van culturele makers en organisaties die zich toespitsen op het produceren en presenteren van een divers cultuuraanbod buiten de mainstream. De Underground bedient een groot aantal subculturen en draagt in belangrijke mate bij aan een uniek, verrassend en experimenteel cultureel klimaat van de stad.

Figuur 3 - Dansvoorstelling bij het Van Haag tot Wal festival.

HOOFDSTUK 1 - EEN STERK FUNDAMENT

Aan de basis van het uitgebreide culturele ecosysteem van Enschede ligt een verzameling van hoogwaardige, grote culturele instellingen die binnen het culturele landschap een spilfunctie bezitten. Deze culturele instellingen zijn:

- Bibliotheek Enschede;
- Concordia Film | Theater | Beeldende Kunst;
- De Museumfabriek;
- Kaliber Kunstenschool;
- Poppodium Metropool;
- Rijksmuseum Twenthe;
- Symfonieorkest Phion;
- Theater Sonnevanck;
- Tetem kunstruimte;
- Wilminktheater en Muziekcentrum Enschede;
- Nederlandse Reisopera.

Deze 11 grote culturele instellingen vormen gezamenlijk de culturele basisinfrastructuur van de stad. Met de eerste 10 instellingen onderhoudt de gemeente Enschede een structurele subsidierelatie. De Nederlandse Reisopera ontvangt geen subsidie, maar wordt door de gemeente ondersteunt doordat deze instelling gebruik kan maken van gemeentelijk vastgoed voor repetities. Voor het Rijksmuseum Twenthe, Theater Sonnevanck, Tetem, Phion en de Nederlandse Reisopera geldt bovendien dat zij gelijktijdig financiële ondersteuning ontvangen van de Rijksoverheid, met bijdragen vanuit de Erfgoedwet (in het geval van het Rijksmuseum Twenthe) en de nationale Culturele Basisinfrastructuur (BIS) 2021-2024.

De Rijksoverheid neemt elke 4 jaar een nieuw besluit over de culturele instellingen die zij in het kader van de BIS subsidiëren. De subsidieaanvragen voor de landelijke BIS-instellingen voor de periode 2025-2028 worden in februari 2024 bij de Raad voor Cultuur ingediend. De gemeente Enschede ondersteunt de grote culturele instellingen in onze stad bij deze subsidieaanvraag door hierop mee te lezen en in gesprek te blijven over wederzijdse ambities en ontwikkelingen. Voor de gemeente Enschede betekent het succes van onze BIS-instellingen een structurele bijdrage van €15.000.000,00 voor het culturele ecosysteem van de stad. In 2029 herziet de Raad voor Cultuur het landelijk bestel. Met haar nieuwe cultuurbeleid bereidt de gemeente Enschede het gemeentelijke culturele ecosysteem alvast voor op de geanticipeerde verschuivingen die op het gebied van Rijksoverheidsbeleid gaan plaatsvinden.

VIERJARENSUBSIDIES

De grote culturele instellingen die onderdeel uitmaken van de Enschedese basisinfrastructuur en waarmee de gemeente een subsidierelatie heeft, worden met naam op de gemeentebegroting geplaatst. Hier wordt jaarlijks een vast subsidiebedrag gereserveerd die door de instelling aangevraagd kan worden. In plaats van een jaarlijkse subsidieaanvraag, werkt de gemeente vanaf 2025 met vierjarensubsidies. Om de positie van deze 10 culturele instellingen in de stad te verankeren en verder uit te bouwen, worden aan deze instellingen vierjarensubsidies verstrekt. Door uit te gaan van meerjarige subsidietoekenningen wordt door de gemeente geïnvesteerd in continuïteit, zekerheid, vertrouwen en mogelijkheden op het aanboren van geldstromen waarvoor cofinanciering vereist is.

IMPACTGERICHTE MONITORING

De 10 culturele instellingen die gezamenlijk de Enschedese basisinfrastructuur vormen worden door de gemeente gemonitord op hun impact in de stad. Hierdoor is de gemeente in staat om subsidietoekenningen aan te wenden om in gezamenlijkheid met de culturele instelling te werken aan gemeentelijke doelen, maatschappelijke ambities, talentontwikkeling en de ondersteuning van het Enschedese culturele ecosysteem in de breedte. Om meerwerk voor de culturele instellingen te voorkomen, wordt bij gemeentelijke monitoring in belangrijke mate aangesloten bij monitoringsrichtlijnen- en eisen die vanuit de Provincie en het Rijk worden toegepast. De toetsingscriteria die ten grondslag liggen aan de impactgerichte monitoring wordt in gezamenlijkheid met de culturele instellingen besproken en vastgesteld.

Figuur 4 - Liegebeesten - Theater Sonnevanck. Fotograaf: Sanne Peper.

INVESTEREN IN VASTGOED

Om bij te dragen aan vraagstukken rondom de toegankelijkheid, verankering en zichtbaarheid van onze grote culturele instellingen, wordt door de gemeente Enschede actief ondersteuning geboden aan de realisatie en doorontwikkeling van culturele vastgoedtrajecten in de stad. Deze projecten omvatten, maar zijn niet beperkt tot:

- De Huisvestingsvraagstukken van Kaliber Kunstenschool, Metropool, Bibliotheek Enschede, Wilminktheater en Muziekcentrum Enschede, in het kader van het project 'Huiskamer van de Stad';
- De Huisvestingsvraagstukken van Theater Sonnevanck en Concordia;
- De zichtbaarheidsambities van Rijksmuseum Twenthe langs de Museumlaan;
- De omvorming van de Voormalige Brandweerkazerne tot een creatieve broedplaats.

Het beoogde plan ter realisatie van de 'Huiskamer van de Stad' is voorlopig stilgelegd. Momenteel wordt onderzocht hoe omgegaan wordt met de huisvestingsvraagstukken van de culturele instellingen. De middelen die in de begroting zijn gereserveerd voor de 'Huiskamer van de Stad' zijn vooralsnog ongemoeid gelaten.

NETWERKBIJEENKOMSTEN

Het Enschedese culturele ecosysteem is de afgelopen jaren exponentieel gegroeid en bestaat uit een groeiende verzameling culturele disciplines, opleidingen en doelgroepen. Culturele instellingen, culturele professionals, onderwijsinstellingen, kunstvakopleidingen, amateurkunstbeoefenaars, creatieve broedplaatsen, recentelijk afgestudeerden en (internationale) studenten, werken zelfstandig of in gezamenlijkheid aan een divers en uiteenlopend cultuuraanbod.

Figuur 5 - Participatiedag Cultuurnota in De Kleine Willem, 26 oktober 2022. Fotograaf: Jildou Stapersma.

Instellingen en individuen hebben zich in sommige gevallen verenigd in platforms, ten gunste van kennisdeling, netwerkvorming en vertegenwoordiging. Voorbeelden van zulke verenigingen zijn CultuurNetwerk Enschede voor het culturele middenveld, KunstNonStop voor beeldend kunstenaars, De Sektor voor de *underground* en het Enschedees Strategisch Cultuurberaad voor de grote instellingen. Amateurkunstenbeoefenaars worden op hun beurt vertegenwoordigd en ondersteund door de Cultuurcoach en Cultuurmakelaar. Door de groeiende diversiteit en complexiteit van het culturele ecosysteem van de stad, is deze voor veel deelnemers aan dit systeem niet voldoende inzichtelijk. De participatiebijeenkomsten die in het kader van de totstandkoming van de Enschedese cultuurnota werden georganiseerd, hadden als bijkomstigheid dat het culturele veld voor veel participanten inzichtelijk werd gemaakt, en onverwachte ontmoetingen tot stand kwamen.

Om vervolg te geven aan deze gelegenheden tot ontmoeting, inzichtelijkheid, kennisdeling, netwerkvorming en kruisbestuiving, organiseert de gemeente Enschede vanaf 2024 jaarlijks 3 bijeenkomsten waarvoor deelnemers uit het Enschedese culturele veld in de breedte worden uitgenodigd. Het behoort tot de verantwoordelijkheid van het team Cultuur, Evenementen en Citymarketing (CEC) om overzicht te houden over de aard en compositie van heel het culturele veld. Op basis van die kennis geeft zij vorm aan overkoepelende netwerkbijeenkomsten die gewijd worden aan relevante thema's en onderwerpen.

Om het culturele veld middels deze netwerkbijeenkomsten blijvend met elkaar in contact te brengen, wordt op duurzame wijze invulling gegeven aan de behoefte om elkaar binnen het veld te ontmoeten, toegang te krijgen tot elkaars kennis en netwerk, maar ook om als culturele partij in dialoog te blijven verkeren met de gemeente zelf. Op die manier zijn de netwerkbijeenkomsten ook voor de gemeente een nuttig instrument om beleid te evalueren, sturing te geven aan beleidsdoelen en te communiceren over de laatste ontwikkelingen.

AMATEURKUNSTEN

Het Enschedese culturele landschap kent een grote, enthousiaste groep amateurkunstbeoefenaars, die gezamenlijk of individueel allerlei vormen van kunst of muziek maken uit passie en liefhebberij. Hun activiteiten betreffen uitsluitend vrijetijdsbesteding, zonder dat zij daarmee in het levensonderhoud voorzien. Een levendig amateurkunstenveld draagt in Enschede bij aan sociale verbinding, zingeving en het algemeen welzijn van inwoners. De activiteiten verlevendigen de stad en dragen het plezier en belang uit van cultuurparticipatie in alle lagen van de bevolking.

De gemeente Enschede zet in op een toekomstbestendig amateurkunstenveld en behoudt haar recentelijk herziene beleid op het gebied van ondersteuning, monitoring en subsidiëring. We stimuleren de samenwerking tussen culturele instellingen, creatieve professionals en het amateurkunstenveld, om wederzijdse inspiratie, en doorstroom te bevorderen. Om het amateurkunstenveld gedurende de komende jaren proactief te blijven ondersteunen, investeert de gemeente Enschede in de ondersteunende rol van de Cultuurcoach, Cultuurmakelaar en de Cultuurnoabers. De gemeente Enschede onderzoekt de toekomstbestendigheid van het amateurkunstenveld en houdt daarbij oog voor nieuwe vormen waarop

amateurkunstbeoefenaars hun activiteiten uitvoeren. De komende 4 jaar wordt, samen met de Cultuurcoach en Cultuurmakelaar, gewerkt aan een plan om het amateurkunstenveld te innoveren. Dit om te anticiperen op de gevolgen van teruglopende ledenaantallen en bestuursleden in amateurkunstenverenigingen. Om onze ambities op het gebied van amateurkunstbeoefening kracht bij te zetten sluit de gemeente Enschede zich vanaf 2025 bovendien aan bij het Nationaal Akkoord Amateurkunst, om de inclusie, bereikbaarheid en toekomstbestendigheid van het amateurkunstveld te waarborgen.

FAIR PAY

De Fair Pay regeling is een verplichting voor rijksgesubsidieerde culturele instellingen om werk te maken van eerlijke beloning voor mensen die werkzaam zijn in de culturele en creatieve sector. Dit betekent onder meer dat zij zich moeten aansluiten bij collectieve tariefafspraken voor de beloning van bijvoorbeeld artiesten, technici en makers. De regeling is bedoeld om de positie van werkenden in de culturele en creatieve sector te verbeteren en duurzame arbeidsrelaties te bevorderen.

In Enschede wordt Fair Pay eveneens verplicht voor alle culturele subsidieregelingen. Ontvangers van cultuursubsidie besteden specifieke aandacht aan Fair Pay in de subsidieverantwoording en/of het jaarverslag met het principe "pas toe of leg uit" als leidraad. Als subsidieverstrekker fungeert de gemeente als toezichthouder, waarbij meldingen van mogelijke misstanden welkom zijn. Dit biedt de mogelijkheid tot een constructief gesprek om te onderzoeken hoe een eerlijke betaling kan worden gewaarborgd bij en door de subsidieontvanger.

Figuur 6 - De Stadsherberg. Fotograaf: Lourens Huizinga

HOOFDSTUK 2 - EEN ONDERSCHEIDEND MIDDENVELD

Het Enschedese culturele middenveld bestaat uit tal van culturele professionals, ZZP'ers en kleine tot middelgrote culturele organisaties uit alle disciplines. Het middenveld vormt de verbindende schakel tussen de grote laag amateurkunstgezelschappen in onze stad en het culturele 'topsegment' dat wordt gevormd door onze 11 grote culturele instellingen. Bovendien heeft het culturele middenveld een grote intrinsieke waarde. Zij staat garant voor een hoogwaardig, kwalitatief en zeer divers cultureel aanbod en geeft Enschede haar uniek signatuur. Culturele professionals en kleine instellingen zijn onontbeerlijk voor de realisatie van een aantrekkelijke stad en professionele talentontwikkelingslijnen. Bovendien is het culturele middenveld dé plaats waar experiment, innovatie en vernieuwing aan de orde van de dag zijn. Een florerend middenveld is eveneens de plaats waar jongeren veelal terechtkomen na het afronden van hun creatieve studie aan onder andere de AKI ArtEZ Academie voor Art & Design, het ArtEZ Conservatorium, Saxion Hogescholen, de Universiteit Twente en het ROC van Twente.

Om startende culturele professionals aan het begin van hun carrière te ondersteunen en gevestigde professionals en instellingen in hun verrijkende ambities tegemoet te komen, investeert de gemeente Enschede in het bijzonder in het culturele middenveld van de stad. Daarbij wordt ingezet op het beschikbaar maken van fysieke ruimte en de bevordering van financiële zekerheid, talentontwikkelingstrajecten en een gezonde arbeidsmarkt.

Figuur 7 - Cross-TIC Onderzoek X Podium "Theater in VR/VR in theater" door Stijn Bolhuis. Fotograaf: Rianne Demmers.

MEERJARENSUBSIDIES

Hoewel Enschede een stad is waarin cultuur in haar veelzijdigheid op energieke wijze tot uiting wordt gebracht, bestaat er op het gebied van verschillende thema's een bijzondere dynamiek die zich in alle onderdelen van het culturele ecosysteem manifesteert en waarvoor in Enschede een enorme potentie bestaat. Deze culturele thema's uiten zich in bijzondere mate binnen de disciplines muziek, hedendaagse beeldende kunst, experimentele media, film en theater.

De gemeente Enschede wil kleine tot middelgrote culturele instellingen die binnen deze 5 culturele disciplines een belangrijke aanvulling zijn op het gebied van culturele productie, aanbod, presentatie en met name talentontwikkeling, extra ondersteuning bieden. Om dit te realiseren worden 2 meerjarige subsidieregeling in het leven geroepen. Aan de hand van een tenderprocedure worden verschillende partijen in de gelegenheid gesteld een vierjarensubsidie aan te vragen.

De eerste regeling is bedoeld voor culturele instellingen met grote groeipotentie en de ambitie om zich nationaal te profileren. Partijen kunnen binnen deze regeling een aanvraag kunnen indienen tot een maximum subsidiebedrag van €100.000,00 per instelling, per jaar. Met deze nieuwe regeling stellen we minimaal 5 grote tot middelgrote culturele instellingen in staat om zich de komende 4 jaar verder te ontwikkelen, in hun organisatie te investeren, ambitieuze programma's tot uitvoering te brengen en derde geldstromen aan te boren.

Een tweede subsidieregeling is bedoeld voor culturele instellingen, culturele professionals en makers die zich in de stad of regio verder willen profileren. Deze regeling kent een maximaal aan te vragen subsidiebedrag van €25.000,00. Hierdoor worden minimaal 13 culturele instellingen, professionals of makers in staat gesteld om hun organisatie en programmering uit te bouwen en wordt een impuls gegeven aan hun bestendigheid.

Door middels meerjarensubsidie de continuïteit van organisaties te waarborgen worden instellingen door de gemeente Enschede in staat gesteld om op duurzame wijze in personeel te investeren. Een investering in de continuïteit en zekerheid van instellingen en programmering stelt organisaties tegelijkertijd in staat om aanspraak te maken op cofinancieringsmogelijkheden in heel het land.

CULTURELE ACTIVITEITEN

Voor professionals en instellingen uit het culturele middenveld is financiële ondersteuning vanuit de gemeente onontbeerlijk, wanneer het aankomt op het organiseren van nieuwe culturele activiteiten. Sinds 2014 biedt de subsidieregeling 'Culturele Activiteiten 2014' de Enschedese cultuursector de financiële mogelijkheden om met spontane ideeën en programmering aan de slag te gaan. Om deze regeling voor het Enschedese middenveld toegankelijker te maken en pogingen tot experiment te stimuleren ambieert de gemeente Enschede om de verantwoordingsdruk op deze regeling te verlichten. Hiervoor worden de regels voor het vaststellen van subsidiebedragen versoepeld. In plaats van schriftelijke verslaglegging vindt de vaststelling van subsidietoekenningen plaats aan de hand van een laagdrempelig gesprek. Om meer culturele

activiteiten mogelijk te maken worden het subsidieplafond en het maximaal aan te vragen subsidiebedrag voor culturele activiteiten opgehoogd.

HANDGELDLOKET VOOR MAKERS

In Enschede ronden jaarlijks tientallen jonge mensen een studie af die ze in staat stelt om vorm te geven aan een carrière in de culturele en creatieve sector. Om als popmuzikant, componist, beeldend kunstenaar, filmmaker, theaterproducent, *game developer* of ander soort cultureel professional in Enschede een vliegende start te maken en zich langdurig in deze stad te blijven vestigen zijn verschillende randvoorwaarden onontbeerlijk. Een handloket stelt culturele professionals in staat om op een toegankelijke en snelle manier kleine subsidiebedragen tot een maximum van €1.500,00 aan te vragen, die bij verlening direct worden vastgesteld. Deze subsidieaanvragen zijn bedoeld om kosten te dekken die ten goede komen aan allerlei zaken die een culturele professional bij diens werkzaamheden kunnen ondersteunen: het huren van een transportbusje, het opnemen van een muziekalbum, of drukken van een tentoonstellingscatalogus, bijvoorbeeld. Uitgangspunt bij deze regeling is dat de administratieve lasten voor aanvragers zo laag mogelijk worden gehouden en direct uitsluitsel te geven over de uitkomst van de aanvraag. Om spontante acties mogelijk te maken wordt het handgeldloket op meerdere momenten in het jaar geopend.

ACTIEF JONGE CULTURELE PROFESSIONALS AANTREKKEN

De dynamische aard van de culturele wereld vereist een diverse, inclusieve, inspirerende omgeving voor culturele professionals om hun vak optimaal uit te kunnen oefenen en samenwerkingen aan te gaan. Momenteel ontbreekt echter gedegen onderzoek naar hoe de gemeente Enschede, in samenwerking met het culturele ecosysteem, afgestudeerden van kunstvakopleidingen buiten Enschede kan aantrekken om onderdeel te laten worden van ons culturele ecosysteem. Daarom gaan we onderzoeken welke kansen er liggen om deze inspirerende omgeving verder te faciliteren, met als doel jonge culturele professionals te verleiden om zich in Enschede te vestigen en actief deel te nemen aan ons culturele ecosysteem.

HOOFDSTUK 3 -
RUIMTE VOOR EXPERIMENT

Enschede profileert zich wereldwijd als een technologische, innovatieve en creatieve stad. Wanneer het op cultuur aankomt is dat niet anders. Het culturele veld van Enschede onderscheidt zich door zich toe te leggen op de ontwikkeling van vernieuwend aanbod, verrassende kruisbestuivingen tussen cultuur en technologie, onderzoek en experiment. Toonbeelden van culturele plaatsen waar al deze thema's de boventoon voeren zijn onze creatieve broedplaatsen.

Voor de creatieve sector bestaat momenteel een grote behoefte aan fysieke ruimte om kruisbestuiving, experiment en onderzoek vorm te geven. Aan dergelijke ruimte is binnen de gehele cultuursector een dringend gebrek. Dergelijke ruimten zijn niet alleen essentieel voor de creatie en presentatie van cultureel aanbod, maar tevens van immens belang bij de creatie van *communities* en het uitbouwen van onze Enschede talentontwikkelingstrajecten.

Onderzoeksbureau Bureau BUITEN heeft onderzoek gedaan naar de huisvestingsvraag van de creatieve sector in Enschede. Zij hebben het bestaande en toekomstige aanbod aan creatieve werkruimte in Enschede vergeleken met de huidige vraag. De conclusie is dat er op dit moment een grote mismatch is tussen vraag een aanbod van 10.800m^2, die toeneemt naar 11.700m^2 in 2030. De vastgoedmarkt pakt deze ruimtevraag voor cultuur niet op: de mismatch kan alleen worden opgelost door de creatieve sector als de gemeente proactief ondersteunt.

De gemeente Enschede stelt zich als doel om in de periode 2024-2030 gemiddeld 1.700m^2 per jaar aan nieuwe creatieve werkruimte te realiseren. Daarbij geldt de voorwaarde dat deze ruimte voor meer dan 5 jaar lang beschikbaar is. Het gaat daarbij in het bijzonder om verzamelruimtes op instap- en basisniveau, waar makers uit verschillende culturele disciplines samenwerken. Gedurende de genoemde periode bestaat er de mogelijkheid leegstaande panden en terreinen tijdelijk in te zetten ten gunste van creatieve werkruimte. Tegelijkertijd worden afspraken gemaakt met woningcorporaties over het faciliteren van betaalbare ruimte voor creatieve broedplaatsen.

De gemeente formuleert haar ambities op het gebied van creatieve broedplaatsen in de *Uitvoeringsagenda Ruimte voor Creatieve Broedplaatsen Enschede.* In deze uitvoeringsagenda wordt beschreven hoe de gemeente deze ambities verder vormgeeft en welke kosten (incl. financiële dekking) daaraan verbonden zijn. De financiële dekking van de Uitvoeringsagenda is niet opgenomen in deze cultuurnota maar zal in een separaat raadsbesluit worden voorgelegd (met uitzondering van het Makelpunt, zie hieronder). De realisatie van de benodigde vierkante meters zal grotendeels plaats moeten krijgen in de uitvoering van (nieuwe) ruimtelijke plannen. Voor elk initiatief wordt een ruimtelijk en programmatisch handelingskader opgesteld nadat dit initiatief is getoetst aan de omgevingsvisie. Vanuit beleid wordt de opdracht gegeven hoe de realisatie van de vierkante meters kan worden ingepast in lopende projecten, dan wel solitaire plot ontwikkelingen van bijvoorbeeld een gebouw. Op deze manier wordt de ontwikkeling van (structurele) creatieve werkruimten onderdeel van gebiedsontwikkelingsprojecten.

CULTUREEL VASTGOEDBEHEER

De gemeente Enschede onderzoekt de mogelijkheid om cultureel vastgoedbeheer onderdeel te maken van de gemeentelijke vastgoedafdeling, met als expliciet doel: de realisatie van betaalbaar vastgoed voor de creatieve sector. Door te investeren in intern cultureel vastgoedbeheer wordt het mogelijk om op daadkrachtige wijze op te treden bij complexere vastgoedvraagstukken, tijdelijke vastgoedexploitatie (van minimaal 3 jaar), of het structureel gebruik van gemeentelijk vastgoed. Bij vragen met betrekking tot de exploitatie van gemeentelijk vastgoed, of de bemiddeling tussen culturele partijen, vastgoedcorporaties en particuliere verhuurders, kan de gemeente middels cultureel vastgoedbeheer gerichter sturen op de realisatie van haar eigen ambities.

Bij de expertise die door deze afdeling kan worden aangewend om de cultuursector te ondersteunen hoort het opstellen van huurovereenkomsten, het innen van de huur, als intermediair dienen voor culturele instellingen binnen eenzelfde clustergebouw of broedplaats, alsook het adviseren over businesscases. Cultureel vastgoedbeheer zal deel uitmaken van de gemeentelijke vastgoedafdeling, maar onderhoudt nauwe betrekking met de afdeling Strategie Fysiek en Beleid en Grond- en Projectontwikkeling. Dat laatste met name in de tijdelijke situaties in gebiedsontwikkelingsprojecten. De financiële dekking van het cultureel vastgoedbeheer zal worden opgenomen in de Uitvoeringsagenda.

Figuur 8 - Creatieve Broedplaats Tankstation Cultureel Vulpunt.

MAKELPUNT

De gemeente Enschede richt een 'makelpunt' op waar vraag en aanbod voor cultureel en ander maatschappelijk vastgoed samen worden gebracht. Ondanks het grote gebrek aan ruimte dat in heel de cultuursector gevoeld wordt, blijft veel vastgoed binnen onze gemeentegrenzen onvoldoende benut. Wijkgebouwen, sportgebouwen, cultureel erfgoed, religieuze gebouwen, ateliers en podiumruimtes worden bij tijd en wijle dagen achtereen onbenut, of worden gebruikt als opslagplaats. Veel exploitanten zien deze ruimte graag benut worden door een culturele partij. Als culturele professional of instelling met een dringend ruimtevraagstuk, is het echter niet eenvoudig om inzichtelijk te krijgen waar deze ruimten zich bevinden en hoe hier aanspraak op kan worden gemaakt.

Een maatschappelijk makelpunt maakt het stroomlijnen van deze zoekvraag mogelijk. Een makelpunt is een centraal, online platform in de vorm van een digitaal overzicht van al het beschikbare vastgoed dat in Enschede wordt aangeboden. Partijen die vastgoed bezitten, of willen gebruiken worden op het platform ondersteund door medewerkers die mensen met elkaar in contact brengen, op zoek gaan naar nieuw aanbod en over een uitgebreid netwerk bezitten. Het makelpunt vormt een aanvulling op het cultureel vastgoedbeheer, omdat het zich uitsluitend richt op eenvoudige vraagstukken, die door de juiste koppeling tussen partijen kan worden opgelost.

EXPERIMENTEERZONES

Culturele programma's en underground-cultuur die in het teken staan van experiment ervaren dat hun activiteiten niet altijd goed passen binnen bepalingen zoals geformuleerd in een bestemmingsplan. Dit komt omdat deze programma's vaak uiteenlopende functies met elkaar combineren (denk aan horeca, werkruimte, podium) en in sommige gevallen overlastgevoelig zijn. De gemeente Enschede onderzoekt waar en hoe dergelijke culturele initiatieven het best een plek kan worden gegeven in onze stad. Dit vraagt maatwerk vanuit de gemeente. Er wordt gezocht naar locaties waar dergelijke programmering zo min mogelijk overlast veroorzaakt voor omwonenden en op een veilige en verantwoorde manier kan plaatsvinden. Hiermee wordt ruimte gecreëerd op het gebied van horeca, geluidssterkte en openingstijden, die de Enschede cultuursector in de gelegenheid stelt om te experimenteren met cultureel aanbod verspreid over tijd en ruimte.

HOOFDSTUK 4 - TALENTONTWIKKELING

Enschede investeert met haar nieuwe cultuurbeleid in 5 specifieke talentontwikkelingstrajecten: film, muziek, hedendaagse beeldende kunst, experimentele media (crossmediale kunst) en theater. Voor deze disciplines geld dat in Enschede de faciliteiten, onderwijsinstellingen, educatieve programma's, podia, doorverwijzings-mogelijkheden en begeleiding aanwezig zijn om personen van beginnend talent op te leiden tot een hoogwaardig cultureel professional.

Talentontwikkeling betekent dat in Enschede de juiste faciliteiten worden aangeboden om de groei van beginner tot professional binnen een bepaalde culturele discipline te kunnen doorlopen. Dit staat los van het begrip cultuureducatie, waarmee bredere doelstellingen worden bedoeld die betrekking hebben op de introductie van cultuur (in de vorm van cultuurparticipatie en cultuurbeleving) aan kinderen in het primair en voortgezet onderwijs en de daar aan gekoppelde ontwikkeling van 21ste-eeuwse vaardigheden, maatschappelijke bewustwording en persoonlijke ontplooiing. Over dit laatste onderwerp wordt in 'Hoofdstuk 5: Cultuur dichtbij' verder uitgeweid.

De talentontwikkelingslijnen die in Enschede op het gebied van film, muziek, beeldende kunst, experimentele media en theater worden aangeboden zijn van hoge kwaliteit. Van de kleuterschool tot en met de hogere beroepsopleidingen kan de Enschede jeugd een onafgebroken ontwikkelingslijn doorlopen. Het belangrijkste hiaat in het ontwikkeltraject binnen deze 5 disciplines valt hoofdzakelijk na het afronden van het beroeps-onderwijs. Voor recentelijk afgestudeerden verdwijnen faciliteiten, begeleiding en toegang tot kennis en netwerken na het behalen van het diploma in een 'academische kluis', en is geen eenduidig uitzicht op een logisch vervolg van de talent-ontwikkelingslijn. Door een gebrek aan handreikingen in Enschede zien veel recentelijk afgestudeerden zich gedwongen elders in het land hun ontwikkeling tot culturele professional voort te zetten.

BEGELEIDING VAN STARTENDE PROFESSIONALS

Om het hiaat op het vijftal talentontwikkelingslijnen te ondervangen investeert de gemeente Enschede in de begeleiding van (beginnende) culturele professionals. Daarvoor doet zij een beroep op het culturele ecosysteem van Enschede in de breedte. De gemeente stelt voor de periode van 2024 tot 2027 financiële middelen beschikbaar voor de begeleiding van startende professionals. Aan de hand van deze middelen worden grote culturele instellingen en reeds gevestigde culturele professionals gestimuleerd om beginnend talent de gelegenheid te geven om gebruik te maken van hun kennis en expertise, opdrachten, netwerken en andere vormen van begeleiding.

Gezamenlijk dragen gemeente en cultuursector op deze manier verantwoording over de toekomst van ons culturele ecosysteem. Culturele organisaties en individuen ontvangen vanuit de gemeente een financiële bijdrage voor de begeleiding die startende professionals wordt aangeboden. Voor de grote culturele instellingen die gezamenlijk de Enschedese culturele basisinfrastructuur vormen geldt dat bijdragen aan de talentontwikkeling van beginnende professionals proactief door de gemeente wordt gestimuleerd.

Instellingen die een rol kunnen spelen bij de begeleiding van talent worden geacht binnen hun organisaties ruimte en capaciteit beschikbaar te stellen om deze begeleidende rol te vervullen. Van deze instellingen wordt gevraagd om in hun vierjarenplannen aan te geven hoe zij hierin faciliteren.

TOEGANKELIJKHEID VAN TALENTONTWIKKELING

Zoals hierboven gesteld zijn in Enschede een groot aantal programma's, initiatieven, begeleiders en instellingen aanwezig die het kinderen en jongeren mogelijk maken om zich op het gebied van de 5 beoogde culturele disciplines van starter tot cultureel professional te ontwikkelen. Hoewel al deze faciliteiten aanwezig zijn, blijkt in de praktijk echter dat deze onderdelen van de talentontwikkelingslijnen door een grote groep inwoners van onze stad niet worden gevonden, of ontoegankelijk blijken. Door financiële of culturele barrières blijven veel talentontwikkelingsprogramma's in Enschede uitsluitend bestemd voor een selecte groep. De gemeente Enschede wil de toegankelijkheid van deze programma's bevorderen, door nauwer samen te werken met het Sociaal Domein van de gemeente, het primair en voortgezet onderwijs en de Stuurgroep Cultuureducatie Enschede. Een belangrijk doel van die samenwerking is het zichtbaar maken van initiatieven en instrumenten die kinderen, ongeacht hun financiële, sociale of culturele situatie, in staat stelt en uitnodigt om een start te maken met het ontplooien van hun ontluikend talent.

Figuur 9 - Booster Festival 2022. Fotograaf: Tjeerd Derkink.

HOOFDSTUK 5 - CULTUUR DICHTBIJ

De gemeente Enschede investeert in een stad waar het cultureel aanbod voor iedere inwoner toegankelijk is: zichtbaar, betaalbaar, uitnodigend en dichtbij huis. De Enschedese binnenstad is van oudsher de plaats waar een groot aantal inwoners zich verzamelt om te recreëren, winkelen en werken. Het is hier waar ook het overgrote deel van de culturele programmering in de stad plaats vindt. Voor veel inwoners van Enschede is een regelmatig bezoek aan de binnenstad echter geen vanzelfsprekendheid. Zij zoeken vormen van recreatie, cultuurbeleving en zelfontplooiing dicht bij huis, in onze vele buurten en wijken of de dorpskernen die binnen onze gemeentegrenzen liggen. Het beoefenen en presenteren van amateurkunst, speelt hierin al een vanzelfsprekende rol.

Om een impuls te geven aan een hoogwaardig cultuuraanbod in wijken, buurthuizen, scholen en het buitengebied wil de gemeente Enschede hier specifiek in investeren. Niet alleen moet cultuur voor inwoners zichtbaar en dichtbij zijn, maar ook fysiek en financieel toegankelijk. Cultuur wordt over ruimte en tijd verspreid en is niet uitsluitend in clusters opgesloten. De Enschedese cultuursector wordt door de gemeente gestimuleerd en uitgedaagd om buiten de gebaande paden te treden, nieuwe samenwerkingsverbanden aan te gaan en cultuur te verbinden aan lokale verhalen, in gezamenlijkheid met lokale partijen en inwoners. Culturele organisaties en professionals die reeds wijkgericht werken, worden gestimuleerd om deze werkzaamheden verder uit te bouwen.

CULTURELE ACTIVITEITEN IN DE WIJK

Enschede stelt het zich de opgave om cultuuraanbod door heel Enschede te verspreiden en op actieve wijze naar de inwoners van de stad toe te brengen. Op deze manier wordt cultureel aanbod zichtbaar in heel de stad en eenvoudiger toegankelijk gemaakt voor Enschedeërs die buiten het Binnensingelgebied wonen en voor wie een bezoek aan de binnenstad geen gebruikelijkheid is. Om culturele activiteiten in de wijken een daadkrachtige impuls te geven, moedigt de gemeente Enschede culturele instellingen, evenementen-organisatoren, creatieve makers en culturele professionals aan om buiten de binnenstad te programmeren.

Om hierin te faciliteren worden in netwerkbijeenkomsten kennissessies georganiseerd, *best practices* gedeeld en culturele instellingen met partijen uit de Enschedese wijken en dorpen in ontmoeting gebracht. Ook worden centraal georiënteerde culturele instellingen en professionals geattendeerd en geïnformeerd over wijk- en dorpsgerichte subsidiemogelijkheden. In het bijzonder worden culturele partners gestimuleerd om in het kader van de subsidieregeling 'Culturele Activiteiten' culturele programma's te organiseren die plaatsvinden buiten het Binnensingelgebied: in de Enschedese buurten, buitenwijken, dorpen of op het platteland. Op deze manier activeren we onze centraal gelegen culturele instellingen, studenten, makers en andere culturele professionals, om met hun hoogwaardig cultuuraanbod de verbinding te zoeken met de inwoners en organisaties uit onze wijken en dorpen.

CULTUUREDUCATIE

De gemeente Enschede wil kinderen in aanraking brengen met cultuur, ongeacht waar ze wonen, in welk gezin ze opgroeien of hoeveel zij te besteden heeft. Niet alleen passief, in de vorm van cultuurbezoek- en beleving, maar ook actief door zelf met cultuur aan de gang te gaan.

Cultuureducatie draagt bij aan de ontwikkeling van cognitieve en creatieve vaardigheden van onze inwoner, hun zelfvertrouwen, mentale en fysieke gezondheid, sociale verbinding en maatschappelijke bewustwording. Cultuureducatie levert daarmee ook een bijdrage aan actuele opgaven op het gebied van kansengelijkheid, sociale cohesie en welzijn.

De gemeente Enschede werkt vanuit de beleidsvelden Onderwijs en Cultuur intensief samen met culturele instellingen en onderwijsinstellingen. Die intensieve samenwerking leidt ertoe dat culturele instellingen en scholen elkaar ontmoeten en in gezamenlijkheid cultuureducatieve projecten oprichten. Deze samenwerking wordt gestimuleerd door de landelijke subsidieregeling 'Cultuureducatie met Kwaliteit', die als doel heeft cultuur een vast onderdeel te maken van het lesprogramma. De gemeente Enschede draagt aan deze regeling bij door het subsidiebedrag vanuit de Rijksoverheid te matchen.

De gemeente Enschede werkt binnen de Stuurgroep Cultuureducatie Enschede aan de overgang van aanbod- naar vraaggericht werken, de kwaliteit van het educatief aanbod, diversiteit en inclusie, de professionalisering en verbinding van educatieve medewerkers bij culturele instellingen, docenten en interne cultuur-coördinatoren op scholen. Er wordt daarnaast gekeken naar mogelijkheden om cultuureducatie nog meer in te bedden in het (reguliere) onderwijs, de aansluiting van binnen- naar buitenschools aanbod en uitbreiding van het aanbod van primair onderwijs naar voortgezet onderwijs.

De gemeente levert een belangrijke bijdrage aan cultuureducatie door middels de subsidieverordening Brede Regeling Combinatiefunctie te investeren in de verbinding tussen cultuur en onderwijs. Ook wordt aangesloten bij het Overijsselse cultuuronderwijsprogramma Cultuur aan de Basis en het W&T en Duurzaamheidmenu. Tezamen vormt dit een vliegwiel voor de verdere ontwikkeling en borging van cultuureducatie in en buiten het onderwijs.

CULTUURPARTICIPATIE

Om in Enschede fysiek en mentaal gezonde, gelukkige en weerbare mensen te laten leven en opgroeien is de inzet van kunst en cultuur als verbindende, verbeeldende en verwonderende kracht vanzelfsprekend. Cultuurparticipatie vergroot het gevoel van zingeving bij onze inwoners en maakt maatschappelijke thema's bespreekbaar. Daarnaast draagt cultuurparticipatie bij aan de sociale cohesie in de stad en zodoende aan de preventie van eenzaamheid, depressie en uitsluiting van sociaal maatschappelijke, kwetsbare doelgroepen: Iedereen mag meedoen en wordt gezien. Culturele instellingen, broedplaatsen en maakplaatsen stichten plekken voor ontmoeting en *community*-vorming in een tijd waarin thema's als eenzaamheid, armoede, mentale en fysieke gezondheid om aandacht vragen.

De gemeente Enschede stimuleert door een impuls te geven aan cultuurparticipatie in 'positieve gezondheid'. In het kader van het 'Gezond en Actief Leven Akkoord' (GALA) bouwt Enschede aan het fundament voor een gerichte lokale en regionale aanpak op het gebied van preventie, gezondheid en sociale basis. Hiervoor maken we met de Rijksoverheid, gemeenten en zorgverzekeraars afspraken over onze gezamenlijke verantwoordelijkheid. We werken domein overstijgend vanuit samenhang om zo bij te dragen aan de beweging naar 'de voorkant' waarin een gezonde samenleving centraal staat.

De stip op de horizon is een gezonde generatie in 2040, met weerbare, gezonde mensen die kunnen opgroeien, leven, werken en wonen in een gezonde leefomgeving, en waarin sprake is van een sterke sociale basis. Daarin gaat bijzondere aandacht uit naar mensen in kwetsbare situaties en jongeren.

Figuur 10- Optreden Smartlappenkoor 1 + 1 = 3 in de Stadsherberg. Fotograaf: Lourens Huizinga

HOOFDSTUK 6 - EIGENZINNIG ENSCHEDE

Enschede vervult in de regio Twente en de internationale Euregio een belangrijke culturele centrumpositie. Bovendien heeft Enschede, als grootste stad van Overijssel, de potentie om zich nationaal te profileren en haar eigenzinnige karakter in heel het land uit te dragen. Samenwerking tussen Enschede, de regio en in het bijzonder het naburige Hengelo zijn daarbij van essentiële waarde. De gemeente Enschede investeert de komende jaren in het uitbouwen van de culturele centrumpositie van de stad. Daarbij wordt ook binnen de eigen gemeentelijke organisatie nauw samengewerkt met beleidsterreinen met betrekking tot evenementen, recreatie en toerisme, citymarketing en stedelijke ontwikkeling. Door te investeren in cultuur ontwikkelt Enschede zich de komende jaren tot een eigenwijs centrum voor autonome kunst, cultuur en een creatieve industrie van eigen bodem. In samenwerking met onze Enschedese cultuursector zetten we onze stad in heel het land op de kaart en verhogen we de belevingswaarde van onze stad.

CULTUURREGIO TWENTE

De gemeente Enschede is onderdeel van de Cultuurregio Twente: een samenwerkingsverband waarin alle 14 Twentse gemeenten de krachten bundelen om cultuur in heel de regio te versterken. Voor de periode 2023-2028 is door de Cultuurregio een uitvoeringsprogramma opgesteld, waarin thema's en projecten zijn opgenomen die de komende jaren worden ontwikkeld en uitgevoerd. Dit programma staat in het teken van de versterking en verbreding van het cultuuraanbod in Twente, met als doel experimentele, vernieuwende en technologische cultuur voor iedere Twentenaar toegankelijk te maken. Door het uitvoeringsprogramma van de Cultuurregio Twente kunnen kinderen, jongeren en volwassenen in hun directe omgeving hun eigen talent ontdekken en verder ontwikkelen.

Regionale programma's als Creatieve Broedplaatsen Twente, De Twentse Maakplaatsen en Cross-TIC wordt een krachtige nieuwe impuls gegeven. Ook zet de gemeente Enschede in gezamenlijkheid met de andere Twentse gemeenten, projecten op met betrekking tot (immaterieel) cultureel erfgoed en vrijetijdseconomie, waarmee Twente nog meer op de kaart wordt gezet. Daarnaast wordt onderlinge kennisdeling bevorderd over culturele thema's als de veranderende maatschappelijke rol van bibliotheken en het stimuleren van cultuuraanbod voor jongeren. Enschede heeft als grootste gemeente in Twente een belangrijke voortrekkersrol. De gemeente Enschede werkt samen met de andere Twentse gemeenten aan een aantrekkelijke regio voor onze inwoners om in te wonen, recreëren, werken en te studeren, en draagt de aantrekkelijkheid van Twente in heel Nederland uit.

KUNST IN DE OPENBARE RUIMTE

De gemeente Enschede is eigenaar van een uitgebreide kunstcollectie, waarvan een groot gedeelte bestaat uit ruimtelijke kunstwerken en herdenkingsmonumenten in de openbare ruimte. De gemeentelijke collectie van kunstwerken in de openbare ruimte wordt door de gemeente onderhouden aan de hand van een meerjarenonderhoudsplan en hersteld of gerepareerd wanneer sprake is van schade of vandalisme.

De realisatie van nieuwe kunstwerken in de openbare ruimte gaat in de regel gepaard met stedelijke gebiedsontwikkeling, waarbij kunstwerken in de ontwerpfase worden ingepast in het totaalontwerp en de kosten voor oplevering en onderhoud in de projectbegroting worden meegenomen. Voor de realisatie van autonome kunstwerken, die onafhankelijk van gebiedsontwikkeling worden ontworpen door kunstenaars, initiatiefnemers uit de stad, of de gemeente, bezit de gemeente Enschede geen structurele financiële middelen. Wanneer onder bijzondere omstandigheden, zoals een viering, herdenking of breed gedragen inwonersinitiatief op incidentele basis financiële middelen beschikbaar worden gesteld voor de realisatie van een nieuw kunstwerk of herdenkingsmonument, wordt door de gemeente jaarlijks een geldbedrag beschikbaar gesteld voor het structureel en regulier onderhoud van het object. In dergelijke gevallen wordt aan de gemeenteraad een separaat raadsvoorstel voorgelegd.

Tegelijkertijd stelt de gemeente zich in de toekomst voor om de openbare kunstcollectie eerlijker over de hele gemeente te verspreiden. Het overgrote deel van deze collectie is momenteel gecentreerd in de binnenstad en Enschede-Noord. Om de spreiding van onze kunstcollectie over heel de stad te bevorderen, geeft de gemeente Enschede bij de incidentele verplaatsing van kunstwerken prioriteit aan herplaatsing in het buitensingelgebied.

Figuur 11 - Arne Quinze, Whispers, Koningsplein, Enschede.

GEMEENTE ENSCHEDE

Teksten Team Cultuur, Evenementen en Citymarketing
Afbeelding voorblad: Emiel Muijderman
Afbeelding achterblad: Erik Odink
Datum 28 september 2023

ENSCHEDE